

AUDITUL CA O FORMĂ A CONTROLULUI FINANCIAR DE STAT

*Prof. univ. dr. hab. Tatiana MANOLE, USM
Drd. Denis VOSTRICOV, ASEM*

Studierea detaliată a specificului activității de audit, ca o formă a controlului financiar, permite a formula concluzii despre asemănarea parametrilor controlului financiar de stat și a auditului. Trăsăturile comune ale acestora constituie o consecință a faptului că sunt forme ale controlului ulterior al activității financiar-administrative a subiecților economici. Concomitent, auditul îndeplinește și funcția de pronosticare, ceea ce nu este specific controlului financiar de stat.

Controlul (de audit) independent (activitatea de audit) – auditul – reprezintă o activitate de antreprenoriat a auditorilor (firmelor de audit) privind efectuarea controalelor independente extradepartamentale a raportării contabile (financiare), documentației de plată și decontărilor, a declarațiilor fiscale și altor obligațiuni financiare și cerințe ale subiecților economici, precum și acordarea lor unor servicii de audit. Auditul este o formă de control financiar a activității financiar-economice și comerciale a întreprinderilor și organizațiilor. Firmele de audit sunt organizații independente, chemate să contribuie la îmbunătățirea calității controlului, a obiectivității lui.

Principalul scop al activității de audit îl constituie stabilirea veridicității dărilor de seamă contabile (financiare) ale subiecților economici și corespunderea operațiunilor financiare și economice efectuate cu actele normative. Acesta este foarte important pentru întreprinderile care n-au servicii de contabilitate ce pot împuternici, în baza unui contract, evidența și raportarea contabilă organizației de audit sau specialiștilor respectivi.

Drept bază pentru sistemul de reglementare normativă a activității de audit servesc **Standardele Naționale de Audit (SNA)**, care sunt elaborate în temeiul Standardelor Internaționale de Audit. SNA se aplică în problemele esențiale la auditul rapoartelor financiare, precum și al altei informații în cazul prestării unor servicii adiacente.

SNA conțin principiile de bază și procedurile-cheie de audit, precum și recomandările afiliate în formă de materiale explicative etc. Principalele principii și procedurile-cheie de audit sunt necesare a fi interpretate în contextul materialelor explicative și altor materiale care conțin recomandări pentru implementarea lor.

Regulamentele concrete ale sistemului de reglementare normativă a activității de audit sunt prezentate în **ordinele de aprobare și introducere în vigoare a Standardelor Naționale de Audit nr.16 din 12.02.2007, nr.62 din 12.06.2000, nr.118 din 08.07.2000 și nr.127 din 25.12.2000; de asemenea, în ordinul de aprobare și introducere în vigoare a SNA, regulamentul cu privire la practica de audit și alte modificări în SNA, nr.68 din 08.07.2002.**

AUDIT AS A FORM OF STATE FINANCIAL CONTROL

*Univ. Prof. Dr. Hab. Tatiana MANOLE, SUM
PhD candidate Denis VOSTRICOV, AESM*

Detailed studies of specific audit activity as a form of financial control enables us to formulate an opinion on the similarity of the parameters of state financial control and audit. Common features of state financial control and audit are due to the fact that they are forms of follow-up financial and economic activities of economic entities. At the same time, audit performs also a predictive function that is not characteristic to state financial control.

Independent (audit) control (auditing) – audit – represents a business activity of the auditors (audit firms) to implement independent non-departmental audits of accounting (financial) statements, payment documents, tax returns and other financial liabilities and requirements of business entities, as well as provide them with other auditing services. Auditing – organizational form of financial control over the financial and economic, and commercial activities of enterprises and organizations. Audit firms – are independent organizations designed to promote quality control, its objectivity.

The main **purpose of auditing** is to establish the reliability of accounting (financial) statements of business entities and the correspondence of their financial and business transactions and regulations. This is especially important for companies that do not have an accounting service, which may entrust, based on a contract, the accounting and reporting to an audit organization or appropriate specialists.

The basis of regulatory audit activities are **National Audit Standards (NAS)** that were developed based on International Standards on Auditing. National Audit Standards are applied to the important issues during the audit of financial statements and other information and when providing related services.

NAS contain the basic principles and key audit procedures, as well as related recommendations in the form of explanatory and other material. The Basic principles and key audit procedures need to be interpreted in the context of explanatory and other material containing recommendations on their application.

Specific provisions of the regulatory audit activities are presented in **Orders on approval and enactment of the national auditing standards nr. 16 dated 12.02.2007, nr. 62 dated 12.06.2000, nr. 118 from 08.07.2000 and nr. 127 from 25.12.2000, as well as Order on the approval and enactment of the national auditing standards, the status of audit practice, and some changes to the NAS, nr. 68 dated 08.07.2002.**

Standardele Naționale de Audit și Regulamentul despre practica de audit se modifică și se precizează în corespundere cu modificările, introduse în **Standardele Internaționale de Audit și în Regulamente**. Totodată, lista SNA se completează treptat pe parcursul aprobării de către IFAC a noilor SIA. Activitatea de audit se realizează paralel cu controlul financiar de stat, executat de organe special împuternicite, și se reglementează de **Legea nr.61-XVI din 16.03.2007**[1].

În prezent, în Republica Moldova sunt înregistrate 177 de auditori independenți, care au obținut licențe pentru activitatea de audit, și 96 de companii de audit, din care 4 companii, cele mai mari, sunt fondate cu participarea capitalului străin, așa-numitele „**Big 4**”¹: **SCICS „Deloitte & Young” SRL**, **„Ernst & Young” SRL**, **ICS „KPMG Moldova” SRL**, **„Pricewaterhouse Coopers Audit” SRL**. Cele mai mari companii autohtone, care prestează servicii de audit, sunt **„Ecofin-Audit service” SRL** și **„Moldauditing” SRL**.

Controalele de audit sunt obligatorii și din inițiativă. Auditorii pot, de asemenea, presta servicii de creare, restabilire și evidență contabilă (financiară), de perfectare a declarațiilor privind veniturile și rapoartele contabile, analiza activității financiar-economice, evaluarea activelor și a pasivelor subiectului economic, de consultare în probleme financiare, fiscale, bancare și altele din legislația economică a R. Moldova.

Controlul obligatoriu de audit se efectuează în cazurile stabilite direct, prin actele legislative ale RM, controlul de inițiativă – prin decizia subiectului economic. Controlul obligatoriu de audit poate fi efectuat și la împuternicirea organelor de anchetă, a anchetatorului în prezența sancțiunii procurorului, a judecătoriei, judecătoriei arbitrale în caz de existență a procedurii de urmărire, revizuire procedurală a dosarului penal, primit în procedură, a dosarului civil sau a dosarului subordonat judecătoriei arbitrale.

Există o diferență între controlul de audit și serviciile adiacente acestuia. *Aceste servicii includ:*

- controale de sinteză;
- proceduri coordonate;
- perfectarea raportului financiar;
- participarea auditorului la informația financiară.

În plus, serviciile adiacente de audit pot include astfel de tipuri de servicii ca impozitarea, consultații în domeniul finanțelor, contabilității etc.

Scopul **controlului de sinteză** al raportului financiar constă în faptul ca auditorul, în temeiul procedurilor care nu prezintă dovezi de audit în măsura necesară în cazul auditului, ar putea să constate că nimic n-a atras atenția ce ar servi drept motiv să se îndoiască că raportul financiar este pregătit după toate aspectele substanțiale, în corespundere cu toate cerințele față de el. Aceluiași scop îi servesc controalele de sinteză a

National Audit Standards and Regulations on auditing practices change and adjust in accordance with changes made to the **International Auditing Standards and Regulations**. In addition, a list of the NAS is replenished on the approval of IFAC of the new IAS.

Auditing is carried along with the state financial control carried out by specially authorized bodies, and regulated by the **Law N 61-XVI from 16.03.2007** [1]:

Currently in the Republic of Moldova are registered 177 licensed independent auditors for audit activities, and 96 audit firms 4 of which are companies, which are the largest and established with foreign capital, the so-called «**Big 4**»²: **SCICS "Deloitte & Touche" SRL**, **"Ernst & Young" SRL**, **ÎCS "KPMG Moldova" SRL**, **"Pricewaterhouse Coopers Audit" SRL**. The largest domestic companies providing audit services, are **"Ecofin-Audit Service" SRL** and **"Moldauditing" SRL**.

Auditors may also provide services for setting up, restoration and maintenance of accounting (financial accounting), the compilation of financial disclosure and accounting standards, analysis of financial activities, valuation of assets and liabilities of the economic entity, counseling on financial, tax, banking and other economic legislation RM.

Mandatory audit is performed in the cases stipulated by legislative acts of the Republic of Moldova, on initiative – on the decision of the economic entity. Mandatory audit may also be carried out on behalf of investigation bodies, an investigator having a court order, court, arbitration tribunal in case of **legal proceedings** (resumed **proceedings**) of the criminal case, of the carrying out of civil case or case within the jurisdiction of the arbitration tribunal.

There is a difference between the audit and services related to it. *Related services include:*

- general control;
- agreed procedures;
- financial reporting;
- involvement of the auditor to the financial information;

In addition, the accompanying audit services may include such types of services like tax, consulting in the areas of finance, accounting, etc.

The purpose of **general control** of financial statements is that an auditor on the basis of procedures that do not provide audit evidence to the same extent that it is required during the audit, was able to ascertain that nothing attracted his attention, that would be a reason to doubt that financial statements are prepared in all material respects, in accordance with its demands. The same purpose is served by the general

¹ „Big 4” – Cele patru companii internaționale au reprezentanțe în diferite țări ale lumii, inclusiv RM

² Big 4 – These four international companies have subsidiaries in different countries, including in RM

informației financiare sau a altei informații, pregătite conform unor criterii adecvate.

Controlul de sinteză include cererile și procedurile analitice, preconizate pentru verificarea siguranței aspectelor calitative ale informației financiare, pregătite de o parte pentru utilizare de către altă parte. Deși la efectuarea controlului de sinteză se aplică dexteritățile și metodele de audit, precum și se acumulează dovezi, aceasta, de regulă, nu include evaluarea sistemelor de evidență contabilă și ale controlului intern, testarea documentației și a răspunsurilor la cereri pe calea obținerii unor dovezi ce confirmă utilizarea procedurilor ce se desfășoară, de obicei, în procesul de audit, astfel ca examinarea, observarea, confirmarea și recalcularea.

Cu toate că auditorul se străduie să obțină o informație referitoare la toate problemele importante, procedurile controlului de sinteză cauzează atingerea acestui scop mai puțin verosimilă decât în cazul efectuării auditului. Astfel, nivelul de încredere, asigurat de concluzia controlului de sinteză este respectiv mai scăzut decât nivelul de încredere asigurat de concluzia de audit.

În limitele acordului de realizare a **procedurilor coordonate** auditorul, îndeplinește procedurile cu caracter de audit, coordonate de auditor cu agentul economic și oricare părți terțe implicate. Ulterior auditorul întocmește raportul după datele depistate (fără exprimarea opiniei).

La îndeplinirea acordului de **întocmire a raportului financiar**, contabilul aplică cunoștințele din domeniul contabilității în scopul colectării, clasificării și generalizării informației financiare; în acest caz, datele detaliate se prezintă într-o formă comodă și explicită, fără un control obligatoriu al aspectelor calitative, care stau la baza acestei informații. Procedurile utilizate nu prevăd ca contabilul să poată exprima careva încredere față de informația financiară. Auditorul este **participant la informația financiară**, când el anexează concluzia (raportul) referitoare la această informație sau este de acord cu utilizarea numelui său în context profesional. Dacă auditorul nu este participant în așa mod la informația financiară, părțile terțe nu pot pune pe seama lui responsabilitatea în legătură cu informația financiară.

În general, domeniul serviciilor de audit este destul de vast. La acesta se mai poate raporta: modul și organizarea evidenței contabile; pregătirea documentelor necesare la fondarea întreprinderilor mixte sau a societăților pe acțiuni; explicarea problemelor financiar-bancare, fiscale, de asigurare și ale altor tipuri de legislație etc. Din lista de servicii se reliefează distinct caracterul preventiv al activității de control a firmelor de audit, care constă în prevenirea oricăror încălcări și insuccese financiar-economice. Procedurile de audit, necesare pentru efectuarea auditului în corespundere cu SNA, trebuie să fie determinate de auditor pornind de la cerințele acestora, organele profesionale respective, actele legislative și normative, după cum și, unde este

review of financial or other information prepared in accordance with relevant criteria.

General control includes inquiries and analytical procedures designed to verify the reliability of the qualitative aspects of financial information prepared by one party for another party. Though, while conducting a general control some auditing skills and techniques are applied, evidence are gathered, the general control, as a rule, does not include an assessment of accounting and internal control, testing of documentation and answers to inquiries by obtaining corroborating evidence through the procedures that are usually carried out in audit, such as research, monitoring, validation and recalculation.

Despite the fact that the auditor is trying to get information on all relevant issues the procedures of a general control, make the achievement of this goal less likely than when performing an audit. Thus, the level of assurance provided by the conclusion of a general control is lower than the level of assurance provided by audit conclusion.

Under the agreement to carry out **the agreed procedures** the auditor performs the procedures of an audit nature, agreed by the auditor with the economic entity and any involved third parties. The auditor then prepares a report on factual findings (without expressing his opinion).

In carrying out the agreement on **preparing financial** reports the accountant uses knowledge in the field of accounting to collect, classify and summarize financial information, in this case, detailed data is summarized in a convenient and understandable form without a mandatory control of the qualitative aspect underpinning this information. The used procedures are not designed to ensure that the accountant may express any assurance on the financial information. The auditor is **involved in financial information** when he makes a conclusion (report) in respect of that information or consents to the use of his name in a professional context. If the auditor is not involved in such a way to financial information, third parties can not impose on the auditor liability related to the financial information.

Here we can also mention: the statement and organization of accounting, preparation of documents necessary for the establishment of joint ventures or joint stock companies; clarify matters of financial - banking, tax, insurance and other types of legislation, etc. From the list of services is clearly observed the preventive nature of the control of audit firms, which consists in preventing any financial - economic violations and failures. Audit procedures that are necessary to conduct an audit in accordance with the NAS should be determined by the auditor based on the requirements of the NAS, the relevant professional bodies, laws and regulations and, where appropriate, the conditions of the audit arrangements and reporting requirements of the auditor.

rezonabil, de la condițiile acordului de audit și cerințele față de raportul auditorului.

Efectuând procedurile de audit, auditorii verifică complexitatea reflectării celor mai importante operații economice în contabilitate și darea de seamă; oportunitatea și corectitudinea fixării rezultatelor de inventariere a principalelor mijloace (fonduri), valorilor materiale, mijloacelor bănești și calculului; integritatea pe parcursul perioadei stabilite a documentelor de evidență primară și ale altor tipuri de documente justificative, care confirmă efectuarea operațiilor economice și reflectarea lor în înregistrările contabile.

Se evidențiază două tipuri de audit – extern și în cadrul firmei. **Auditul din cadrul firmei** se realizează de serviciul de audit din cadrul firmei, care funcționează, atât la nivelul conducerii centrale a firmei, cât și la cel al filialelor, companiilor-fiuce etc. Acesta este orientat spre sporirea eficienței hotărârilor administrative referitoare la perfecționarea activității financiare și economice a întreprinderii în scopul maximizării rentabilității și a profitului. În sarcinile lui intră: verificarea respectării principiilor și a regulilor de contabilitate în cazul pregătirii raportului anual; prelucrarea recomandărilor auditorilor externi; consultarea conducerii firmei în toate problemele de strategie financiară a întreprinderii; verificarea oportunității, siguranței și preciziei informației financiare, pregătite pentru conducerea filialelor de organele centrale; analiza caracterului adecvat și a eficienței măsurilor de asigurare a integrității activelor; depistarea rezervelor de economisire a mijloacelor lichide; determinarea eficienței activității financiar-economice a firmei și filialelor etc.

Auditul extern este efectuat de firme speciale de audit prin contract cu organele de stat fiscale și cu alte organe, întreprinderi, alți utilizatori – bănci, parteneri străini, acționari, societăți de asigurare etc. Sarcina lor principală este stabilirea veridicității evidenței financiare a obiectelor verificate, precum și elaborarea recomandărilor de înlăturare a neajunsurilor existente în activitatea agenților economici, îmbunătățirea activității lor financiar-economice și a rezultatelor comerciale.

În baza verificării și analizei situației financiare, auditorii trebuie să certifice, într-o formă oficială, o părere argumentată despre rezultatele finale ale activității obiectelor economice controlate pentru o anumită perioadă. Totodată, ei își asumă obligativitatea ca controalele efectuate să fie perfectate într-o concluzie de audit, la care se anexează rezultatele documentare ale investigațiilor, analizelor, expertizelor, care în ansamblu dau o imagine clară despre aceea în temeiul căror date a fost formulată opinia auditorilor.

În conformitate cu SNA, auditul se efectuează pentru asigurarea unei încrederi suficiente în faptul că raportul financiar examinat în general nu conține denaturări esențiale. Încrederea suficientă este o noțiune care se referă la acumularea dovezilor de audit, necesare pentru ca auditorul să ajungă la concluzia că nu s-au produs abateri importante. Încrederea suficientă se referă

Performing audit procedures, auditors verify the completeness of the main business transactions in the accounting and reporting; timeliness and accuracy of fixing the results of inventory of fixed assets (funds), property, funds and accounts; keeping within the set period of primary accounting and other types of supporting documents confirming the completion of economic operations and their reflection in the accounting records.

There are two types of audit - external and internal. **Internal audit** is carried out by an internal audit service that operates at the level of the central management of the company, and at the level of branches, subsidiaries, etc. It is aimed at improving the efficiency of management decisions to improve financial and business activity in order to maximize profitability and profit. Its tasks include: checking the compliance with the principles and accounting rules when preparing the annual accounts; study the recommendations of external auditors; management consulting in all matters of financial strategy of the company; checking the timeliness, reliability and accuracy of financial information prepared for the managers of branches of central authorities; analysis of the adequacy and effectiveness of measures taken to ensure the safety of assets, identification of savings reserves of liquid assets; determination of the effectiveness of financial and economic activities of the company and subsidiary, etc.

External audit is performed by specialized audit firms under contract with the state tax and other authorities, enterprises and other users - banks, foreign partners, shareholders, insurance companies, etc. Their main task is to establish the reliability of financial reporting of the controlled objects, and develop recommendations on elimination of the existing deficiencies in the activity of economic agents, how to improve their financial activities and business results.

Based on the verification and analysis of financial condition, auditors must officially attest their considered opinion on the results of the controlled economic units in a given period. In doing so, they commit themselves to draw up an audit conclusion, which includes documentary research results, analysis, expertise; together giving a clear idea, on what data the auditor's opinion is based. However, the audit has certain limitations that affect the ability of auditor to detect considerable misstatements. *These limits result from such factors as:*

- Application of testing.
- The presence of the limitations specific for any system of accounting and internal control (for example, the possibility of collusion).
- Admitting the fact that most audit evidence is persuasive rather than conclusive.

At the same time, other restrictions may affect the credibility of the available audit evidence to draw conclusions on certain qualitative aspects of financial

la tot procesul de audit. În plus, auditului îi sunt specifice anumite limite care influențează asupra capacității auditorului de a depista denaturări esențiale. *Aceste limitări reies din astfel de factori ca:*

- Aplicarea testării;
- Prezența limitelor, caracteristice oricărui sistem contabil și de control intern (de exemplu, posibilitatea complotului);
- Admiterea faptului că majoritatea dovezilor de audit sunt mai degrabă de convingere decât convingătoare.

Totodată, activitatea realizată de auditor pentru formularea unei păreri bine definite, în mare parte, se bazează pe un raționament privind:

- a) **acumularea dovezilor de audit**, de exemplu, la determinarea caracterului, perioadei și a volumului procedurilor de audit;
- b) **formarea concluziilor**, bazate pe dovezile de audit colectate, de exemplu, în cazul stabilirii rezonabilității semnificației evaluărilor, determinate de conducere la pregătirea raportului financiar.

În același timp, alte limite pot influența asupra convingerilor prezente în dovezile de audit în contextul tragerii concluziilor referitoare la aspectele calitative aparte ale raportului contabil (de exemplu, privind operațiile cu părțile afiliate).

În conformitate cu SNA 200 „**Scopul și principiile auditului în raportul financiar**”, *scopul auditului respectiv* constă în exprimarea opiniei auditorului față de faptul dacă raportul financiar al agentului economic este pregătit sub toate aspectele esențiale în conformitate cu cerințele stabilite, înaintate față de acesta. Exprimarea de către auditor a părerii profesionale este aplicabilă și pentru auditul financiar sau altă informație, pregătită în conformitate cu criteriile respective. La formarea opiniei de audit, auditorul primește dovezi de audit suficiente și oportune pentru formularea concluziilor, pe care se bazează această parte.

La realizarea *auditului*, auditorul asigură un nivel înalt, dar nu absolut de încredere în faptul că informația supusă unei verificări de sinteză nu conține denaturări esențiale. Aceasta se reflectă în concluzia auditului pe calea utilizării noțiunii „**încredere suficientă**”. La efectuarea *controlului de sinteză*, auditorul asigură un nivel moderat de încredere în faptul că informația, supusă controlului de sinteză, nu conține denaturări esențiale. Aceasta se exprimă prin utilizarea noțiunii „**încredere insuficientă**”.

Odată cu realizarea *procedurilor coordonate*, auditorul prezintă un raport despre faptele depistate și, astfel, nu-și exprimă certitudinea. În schimb, utilizatorii raportului evaluează de sine stătător procedurile și datele primite, comunicate de auditor, și formulează propriile concluzii, reieșind din rezultatele muncii auditorului. La alcătuirea raportului financiar, deși utilizatorii acestei informații obțin un folos anume de la atragerea contabilului, această încredere în raport nu se reflectă.

reporting (e.g. in respect of transactions with related parties).

In these cases, the NAS determines the specific procedures which, because of the nature of certain qualitative aspects provide sufficient appropriate audit evidence in the absence of:

- a) *unusual circumstances* that increase the risk associated with failure to detect material misstatements, to a greater extent than it is commonly assumed, or
- b) *any signs of the existence* of considerable misstatement.

As a result, the auditor's opinion may have different levels of confidence, i.e. confidence in the reliability of the auditor's qualitative aspects of the financial statements or information prepared by one party for another party.

According to the NAS 200 "**Objective and General Principles of Financial Statements Audit**", the aim of *financial statements audits* is the expression of the auditor's opinion about whether the financial statements are prepared by the enterprise in all important aspects, in accordance with the requirements imposed on these financial statements.

In order to express an audit opinion are used the following phrases "give a true and fair view" or "reflect fairly, in all important aspects" which are equivalent. Expression of auditor professional opinion applicable to the audit of financial or other information prepared in accordance with relevant criteria. When forming the audit opinion, the auditor obtains sufficient and appropriate audit evidence to draw up conclusions, which underlie this opinion.

The degree of achieved assurance and, consequently, the level of confidence are determined by the procedures and their results. Despite the fact that the auditor's opinion increases the reliability of financial reporting, the user can not accept this opinion as a guarantee for the future viability of the entity or confirm the effectiveness of its management.

In an audit, the auditor provides a high but not absolute, level of assurance that the information subject to audit does not contain important misstatements. This is reflected in the audit report using the notion of "**reasonable expectation**". When performing a *general audit*, the auditor provides a moderate level of assurance that the information subject to control does not contain important misstatement. This is expressed through the notion of "**insufficient confidence**".

When performing the *agreed procedures*, the auditor provides a report of factual findings and, thus, does not express confidence. Instead, the users of the report assess for themselves the procedures and findings reported by the auditor, and formulate their own conclusions, based on the results of the auditor. In preparing financial statements, despite the fact that users of this information derive some benefit from the involvement of accountants, confidence in the report

Astfel, opinia de audit sporește siguranța raportului financiar pe calea asigurării unui nivel înalt, dar nu absolut de încredere.

Examinarea minuțioasă a specificului activității de audit ca o formă a controlului financiar permite formularea unei concluzii despre asemănarea parametrilor controlului financiar de stat și a auditului. Caracteristica comparativă a controlului financiar de stat și a auditului, concluzia respectivă, este prezentată în tabel.

can not be expressed. Thus, the auditor's opinion enhances the reliability of financial reporting by ensuring a high, but not absolute, level of confidence.

Detailed studies of specific audit activity as a form of financial control enables us to formulate an opinion on the similarity of the parameters of state financial control and audit. Comparative characteristics of state financial control and audit, the conclusion, is presented in the table.

Caracteristica comparativă a controlului financiar de stat și auditul
Comparative characteristics of state financial control and audit

<i>Criteriile/Criteria</i>	<i>Controlul financiar de Stat/State Financial Control</i>	<i>Auditul/Audit</i>
Necesitatea/ Need	Obligatoriu/ Binding	Obligatoriu/ Binding De inițiativă/ Initiative
Sursele de informație/ Information sources	Raportul financiar/ Financial Statements	<i>Raportul financiar/</i> <i>Financial Statements:</i>
Serviciile adiacente/ Related Services		- controale de sinteză/ general audit - proceduri coordonate/ agreed procedures - alcătuirea raportului financiar/ drawing up financial reporting - participarea la informația financiară/ involvement in the financial information - servicii de impozitare/ tax services - consultări în domeniul finanțelor/ consultations in the field of finance - evidență contabilă/ accounting
Siguranța concluziei/ Reliability of the conclusion	Absolută/Absolute	Suficient de mare/ Sufficiently high
Caracterul măsurilor de control/ Nature of control measures	Depistarea încălcărilor/ To detect violations	Prevenire a încălcărilor/ To prevent violations
Gradul de dependență a structurilor de stat/ The dependence of the state structures	Dependență totală/ Complete dependence	Independență totală/ Complete independence
Metodele de efectuare a controlului/ Methods of Control	<i>Metoda indicatorilor specifici/ Method of specific indicators:</i> - Comparația cheltuielilor și a profiturilor/ Comparison of costs and revenues - Metoda divergențelor/ Method of differences - Metoda conform indicelui/ Method based on index - Metoda fluxului de mărfuri/ Method of commodity flows <i>Metode speciale economico-juridice/ Special economic and legal methods:</i> - Metoda analizei documentare/ Method of documentary analysis <i>Metoda analizei contabile/ Method of accounting analysis:</i> - Controlul formal/ Formal control - Controlul normativ/ Normative control - Controlul aritmetic/ Arithmetic control Metoda analizei economice/ Method of economic analysis Metode ale controlului deschis/ Methods of open control	- Evaluare alternativă/ Alternative assessment - Metoda divergențelor/ Method of differences - Metoda fluxului de mărfuri/ Method of commodity flows - Metoda analizei documentare/ Method of documentary analysis - Metoda analizei contabile/ Method of accounting analysis: - Controlul formal/ Formal control - Controlul normativ/ Normative control - Controlul aritmetic/ Arithmetic control - Metode ale controlului deschis/ Methods of open control
Relațiile administrative/ Management relations	Verticale, numirea de către veriga ierarhic superioară, raport de executare/ Vertical, appointed by a higher rank, performance report	Orizontale, egale în relațiile reciproce cu clientul, raport față de el/ Horizontal, equality in relationship with the client, report to him
Rezultatele/ Results	Actul de revizie/ Act of audit	Concluzia auditului/ Audit report

Sursa: elaborat de autor/ Source: developed by the author

Trăsăturile generale ale controlului financiar de stat și de audit constituie consecința faptului că ele reprezintă forme ale controlului ulterior al activității financiar-economice a subiecților economici. În același timp, auditul îndeplinește și funcția de pronosticare, ceea ce nu este caracteristic controlului financiar de stat. Astfel, metodele de efectuare a măsurilor de control pentru obținerea informației accesibile auditorilor sunt identice cu metodele care se află la dispoziția controlorilor financiari. În plus, controlul de audit poate fi efectuat la inițiativa agentului economic, adică se realizează mai frecvent decât controlul din partea organelor controlului de stat. Independența relativă a auditorilor față de stat contribuie la formarea unei concluzii destul de obiective, care poate fi folosită de organele de stat ale controlului financiar.

Utilizarea rezultatelor activității companiilor de audit de către organele controlului financiar de stat va permite sporirea eficacității măsurilor de control din contul reducerii timpului de realizare a controlului. De viteza efectuării măsurilor de control depinde eficiența muncii nu numai a organelor de control, dar și a subiecților supuși controlului. Deci, cu cât mai puțin timp va ocupa controlul financiar, cu atât mai puține resurse (de timp, financiare, de muncă) vor fi necesare agentului economic pentru asigurarea realizării măsurilor de control.

Dar ar fi o eroare să se pună semnul egalității între controlul de audit și controlul financiar de stat, fiindcă între ele sunt diferențe. Astfel, sarcina controlului financiar de stat este stabilirea legalității, unde potențial pot fi delapidări, încălcări sau abuzuri. Scopul controlului de audit îl constituie stabilirea autenticității raportului financiar, veridicității operațiunilor financiare și a proceselor economice efectuate, păstrând totodată confidențialitatea informației obținute. Totuși, rezultatele finale ale activității auditorului și revizorului nu sunt contradictorii, antagoniste. Dimpotrivă, contribuie la interacțiunea strânsă a companiilor de audit cu organele de control și revizie, ceea ce se poate manifesta în completarea reciprocă a concluziilor obținute ca rezultat al reviziei și auditului.

Common features of state financial control and audit are due to the fact that they are forms of follow-up financial and economic activities of economic entities. At the same time, audit performs also a predictive function that is not characteristic of state financial control. Thus, the methods of implementing control measures to obtain information available to auditors are identical to methods that are at the disposal of financial supervisors. In addition, an audit can be conducted on the initiative of economic agents, i.e. more frequently than by the state controlling bodies. The relative independence of auditors from the state, contributes to a fairly objective conclusion that can be used by the state financial control.

Using the results of the audit firms, state control bodies, would improve the effectiveness of control measures by reducing the time of audit. The speed of control measures influences the effectiveness not only of supervisory bodies, but also of the subjects that are subjected to control. The lesser time takes financial audit, the lesser resources (time, financial, labor) are required to the entity to ensure the implementation of control measures.

However, it would be wrong to equate the audit and state financial control, as there are differences between them. So, the task of state financial control is the establishment of law where potentially are possible theft, violation or abuse. The purpose of the audit is to establish the reliability of financial reporting, the truth of financial transactions and business processes, maintaining the confidentiality of received information. However, the obtained final results of the auditor and the controller are not contradictory, antagonistic. On the contrary, these results contribute to close interaction of audit firms and control and auditing bodies. Interactions can occur in the mutual complement the conclusions derived from the control and audit.

Bibliografie/Bibliography

1. Audit Law, N 61-XVI from 16.03.2007, Monitorul Oficial al Republicii Moldova N 117-126/530 from 10.08.2007.
2. Order on the approval and enactment of the National Audit Standards, N 16 of 12.02.2007, Monitorul Oficial al Republicii Moldova N 29-31/128 from 02.03.2007.
3. Order on the approval and enactment of the National Audit Standards, regulations on auditing practice and some changes and additions to the NAS, N 68 of 08.07.2002, Monitorul Oficial al Republicii Moldova N 103-105/234 of 18.07.2002.
4. Order adopting and enforcing a code of professional conduct of auditors and accountants of the Republic of Moldova, N 29 of 01.03.2001, Monitorul Oficial al Republicii Moldova N 29-30/91 of 15.03.2001.
5. Белуха Н.Т. *Аудит*. Киев, Знания, 2000, 769 с.
6. Грачева Е.Ю., Толстопятенко Г.П., Рыжкова Е.А. *Финансовый контроль*: Учеб. Пособие. Москва, Камерон, 2004, 272 с.
7. Макальская М.Л., Мельник М.В., Пирожкова Н. А. *Основы аудита*. Москва, Дело и Сервис, 2002, 160 с.

8. Максимов Ю.Ю., Максимов Ю.Н. *Аудиторская практика в государственном секторе и государственный контроль*. Финансы. 2007. №11, с. 50-55.
9. Подольский В. И. *Аудит*. Москва, Академия, 2000, 769 с.
10. Суворова С.П., Парушина Н.В., Галкина Е.В. *Международные стандарты Аудита*. Москва, ИНФРА, 2007, 320 с.

LEASINGUL – SURSĂ FINANCIARĂ INVESTIȚIONALĂ

**Prof. univ. dr. hab. Larisa BUGAIAN;
Drd. Galina MALCOCI, UTM**

Leasingul a apărut ca o modalitate de finanțare modernă, flexibilă, mult mai avantajoasă față de sistemele clasice. Între timp, leasingul a suferit transformări, în sensul adaptării surselor de finanțare la cerințele din ce în ce mai diverse ale fiecărei companii. Piața serviciilor de leasing în ultimii ani s-a dezvoltat intens. În scopul de a acoperi mai multe cereri și de a diminua costurile serviciilor de leasing, acestea trebuie diversificate, aduse mai aproape de solicitările întreprinderilor, clienții potențiali ai acestor servicii.

Între problemele fundamentale ale Republicii Moldova un loc important și actual îl dețin investițiile. Pentru agenții economici, capitalurile sunt tot mai puține și mai scumpe, iar profiturile scontate, în condițiile concurenței, sunt tot mai dificil de realizat, fiind însoțite de riscuri tot mai mari și mai greu de anticipat.

Dezvoltarea economică a Moldovei poate fi realizată prin susținerea întreprinderilor cu metode moderne de afaceri și promovarea tehnicilor noi în implementarea unei politici investiționale coerente. Una din modalitățile eficiente de finanțare a procesului de renovare și modernizare a potențialului de producție este leasingul.

Piața de leasing în Republica Moldova

În condițiile unui cadru regulator liberal, care nu clasifică activitatea de leasing drept una exclusivă, practic, orice companie poate presta acest gen de servicii. Din aceste considerente, deoarece contabilitatea activelor oferite în leasing nu este separată de celelalte active ale companiilor, piața serviciilor de leasing pentru analiză este una convențională. Pentru o mai bună gestionare a acestui sector, ar fi binevenită licențierea acestui tip de activitate.

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 1 ianuarie 2009, în Moldova existau 134 de agenți economici, având ca obiect de activitate declarat „Închirierea mașinilor și a echipamentului”. Însă, potrivit datelor oficiale, prezintă raportul de activitate numai 39 de firme, inclusiv 27 de companii din domeniul leasingului. Din acestea, 16 companii dețin

LEASING – A FINANCING SOURCE FOR INVESTMENT

**Univ. Prof. Dr.Hab. Larisa BUGAIAN;
PhD candidate Galina MALCOCI, TUM**

Leasing appeared as a modality of modern financing source, flexible, much more advantageous than classical credit systems. In the long run, leasing suffered transformations, being adjusted to the financing sources requirements of each company. The Moldovan leasing market has been developed a lot in the last years. In present there isn't distinguished an investment rush in this domain, but with the development of the electronic trade and communications through Internet, the enterprises will be dependent of the performing data processing, adaptable to the users' needs.

Among the fundamental problems of the Republic of Moldova an important and actual place have the investments. For the economical agents the capitals are less accessible and more expensive, and the discounted profits, that are the source of the reimbursement, in the competing conditions are more difficult to realize, being accompanied by bigger risks and more difficult to anticipate.

The economical development of Moldova can be realized by the support of the enterprises to modern methods of business and the promotion of the new techniques in the implementation of a coherent investing politics. One of the efficient modalities of financing of the renovation process and the up-dating of the production potential is leasing.

The leasing market in the Republic of Moldova

In the conditions of a liberal regulatory frame, which doesn't classify leasing activity as being exclusive, practically each company can perform this kind of services. From this fact, complementary to the fact that the book-keeping of the actives offered in leasing isn't separated from other companies' actives of leasing services' market for analysis is a conventional one. For a better administration of this sector could be welcomed the dismissing of this type of activity.

In accordance with the data from the State Chamber of Registering, at the date of 1st January 2009 in Moldova there were 134 economic agents, having as object of declared activity “the renting of cars and equipment”. However, according to the official data only 39 firms present the report of activity inclusively